№ 38 Մարտի 3 (15) 1881 Մարտի 3 (15) № 38

ՏԱՍՆԵՐՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 րուբլի, կէս տարվանը 6 րուբլի
Առանձին համարները 5 կոպէկով։

Թիֆլիսում գրվում են միմիայն Խմբագրատան մէջ։

Ստորագրողները պիտի են ազդուի
Редакція «Мшакъ».

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ
(բացի կիրակի եւ տօն օրերից)

Ձայնատրութիւն ընդունվում է ամեն չիզուով։

Ձայնատրութիւնների համար վճարում են
հրատարակչի բաժին 2 կոպէկ։

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Գլխաւոր հեռագիր։—ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ։ Նամակ Ալէքսանդրապոլից։ Նամակ Լոռի-Պարտիզից։ Ներքին լուրեր։—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ։ Թիւրքիա։ Գերմանիա։ Անգլիա։ Ֆրանսիա։ Նամակ Թիւրքիայից։ Արտաքին լուրեր։ —ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ։—ՑԱՆՑԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ։

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐ

Ներքին գործերի մինիստրը հեռագրում է Կովկասեան փոխարքայի պաշտօնակատարին մարտի 1-ին 1881 թ-ին։

Ս. յաղթ, մարտի 1-ին, ժամը 1-ին և 45 րոպէին, ԹԱԳԱՒՈՐ ԿԱՅՍԵՐԻ գինուորից վերադառնալու ժամանակ, կատարվեցաւ սպանութեան փորձ ՆՈՐԻՆ ՄԵԾՈՒԹԵԱՆ արդարան կեանքի դէմ, երկու ճայթող ռումբերի միջոցով։ Պատճառից ոտքերը վնասեց Նորին Մեծութեան բարեհաճեց ընդունել ար. Հաղորդութեան խորհուրդը և այնուհետև ի Տէր հանգաւ։ Զարագործներից մէկը բռնված է։

Ի Տէր հանգուցեալ Թագաւոր Կայսր ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՆԻԿՈԼԱՅԵՎԻՉի հոգեհանգիստը երկ մարտի 2-ին, ժամը 1-ին կէսօրից յետոյ կատարվեցաւ Թիֆլիսի Սիոնեան մայր եկեղեցում։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐԱՊՕԼԻՑ

17-փետրվարի

Ալէքսանդրապոլում հասարակութիւնը, ինչպէս, առհասարակ, ամենայն մի հասարակութիւն ունի իր անվերջ հոգսերն ու ցաւերը։ Մինչեւկորդ ուսումնարան ունենալու հոգս, քաղաքին մատնոցագործների հոգս, մի գաւառական շտեմարանի ունենալու հոգս և ուրիշ շատ երկրորդական հոգսեր։

Մինչեւկորդ ուսումնարան ունենալու ձգտումը նոր չէ։ Նա սրտին վազուց գաղափար է մի կարեւոր պահանջ մեր քաղաքի համար։— «Բժշկական ուսումնարան, բժշկական գպրոց...» այս էր խնդրում, այս էր ազազակում շատոնց մի քանի տարի մեր հասարակութիւնը, բայց զանազան խոչընդոտներ տգիտական հնարքներ էին հանդիսանում այս գեղեցիկ հնձառիթութեան իրագործմանը։ Հասարակութեան մեծ մասն անհասկացողութիւնը, որ քրիստ հիմնարկութիւնը փոխարկված է մի կատարեալ անթարթալամանացնող հիմնարկութեան։

Բայց ես չեզոքում եմ բուն խնդրից։ Թողնենք կլուբը իր հանգրիստ յատկացրեալ ընթացքի մէջ և վերադառնանք դէպի մատնագործների հարցը։

Ահա կարեւոր հարցը հասարակ մի տարի է, որ դրագիտում է շատերի մտքերը, և գոյանել է նրանց համար մի մտատանջութեան առարկայ։ Հաւաքվել, խորհել, խօսել այս մասին շատ անգամ կատարված է։ Խօսք և խոհամտութ շատ, բայց կատարում բնաւ։ դժուար է ասել դրակառավարչի, թէ ինչ վճռման կհանձնուի մատնագործների հարցը, բայց այս միայն հաստատ է և անհերքելի, որ աշխատում են իրագործել և այս հանրօգուտ հիմնարկութիւնը։ Յանկանում եմ բոլոր սրտով աջողութիւն այն պատրաստութեան, որ յանձնառու է եղել իր աշխատութեամբ գլուխ բերելու այդ բանը։ Մի քիչ էլ խոստումի քչութիւն և կատարման շատութիւն եմ ցանկանում։

Մի շաբաթական լրագիր հրատարակելու մտադրութիւնն էլ պրպտելու է այստեղ մի քանի ծանրակշիռ նշանակութիւն ունեցող անձինքների, և այսպիսի մի թերթի անհնարին պահանջ է գտնել Ալէքսանդրապոլի համար։ Հասարակութեան կարիքը, հասարակական պահանջները օրըստօրէ բազմանում են, որոնցից և քաղաքորդ մասն անգամ չունը անանում արծարծված, քննագատված և պարզված թիֆլիսի ազգային պարբերական հրատարակութեանց մէջ։ Եւ ուրիշ կերպ չէր էլ կարող լինել։ Ո՛չ մի մայրաքաղաքի կամ կենտրոնական քաղաքի լրագիր չէր կարող նորերել իր էջերը մի որ և իցէ գաւառի բազմաթիւ յարաբերութեանց ապացոյցներով։ Այսպիսի լրագիրները հարկաւ պրպտված պէտք է լինէին, գլխաւորապէս, ընդհանրական հարցերով և չէին կարող հետեւել տեղագրական ուղղութեան։ Մանաւանդ «Մշակը», վերջին մի-երկու տարին, մինչեւ բոլոր քաղաքած նրա մէջ։ Հետզհետէ դժուարանում է գնահատել իր էջերում գաւառական քաղաքագիտութիւնները։ Գաւառական քերթը միայն, մեր կարծիքով, կարող էր բաւարարութեամբ ծառայել գաւառական պէտքերին։ Եւ այս պէտքերը անգամ անհրաժեշտ են։ Մի շաբաթական քերթի հրատարակութիւն, այժ, կենսական պահանջի չափ տարածական է Ալէքսանդրապոլի համար,—բայց հիւրագործի արդեօք այդ պահանջը.... գա ցոյց կը տայ մեզ մօտաւոր ապագան։

Հաշուելով քէ՛ տարեկան որքան ծախս է պահանջվում մի այսպիսի քերթ հրատարակելու համար, ճանաչելով այն անձնատուրութիւնը, որ կամենում է գործել բնիկներ այդ քերթի հրատարակութեան գործին, աչքի առաջ ունենալով մեր հասարակութեան ներկայ մասնաւոր գարգացման աստիճանը, պէտք է ենթադրել որ Ալէքսանդրապոլում ունի յարմարակ և նպաստաւոր պայմաններ կան մի գաւառական քերթի հրատարակելու համար, քան քէ ուրիշ գաւառական քաղաքներում։ Տեսանենք.....

Տեղացի

ՆԱՄԱԿ ՄԱՆ-ՂԱՐԱԳԼԻՍԻՑ

փետրվարի 18-ին

Ղարաքիլիսի օրիորդական գպրոցի բացման օրից իսկոյ առաջ նկատ այն ցաւալի հանգամանքը, որ անգլական որբ և չքաւոր օրիորդները, Նիւթական միջոց չունենալով, գրկված պէտք է լինան կարեւոր գաստիարակութիւնից, բարոյական կրթութիւնից և մանաւանդ ձեռագործութիւնից, որ գիւղական ազգիկների համար առաջին անգն է բանեւոր։ Իսկ ծանօթ կանանց հասարակութեան է բանեւոր։ Իսկ ծանօթ կանանց հասարակութեան մէջ շատ անգամ տրտնջուն այս մասին։ Քէ պէտք է Ղարաքիլիսի որբ և չքաւոր օրիորդներին տալ ուսման գործուն շնորհակալ եմ, ուստ գիմնցին, յորդորին իմ առաջարկութիւնը։

Անցեալ 1880 թ-ի յունվարի 1-ին կազմեցինք մի «որբասիրաց» ընկերութիւն, որ նպատակ ուներ անգամական անգամակից 20 կոպէկ։—Ներկայ 81 թ-ի յունվարի 1-ին լրացած չինելով մեր ընկերութեան առաջին տարին, եւ, որպէս գանձապահ, պատասխանատուիս եմ համարում, հրապարակ մի հանգանակ հաշիւ ներկայացնել մեծատոհմիկ ընթերցողներին։—Ընկերութեան անգամակից քերը լրիւ 30 է, բոլորն էլ իրանց տարեկան տուրքը (2 ր. 40 կ.) լրացրել են։ Ես յոյս ունեմ որ այս 81 թուում ես մեր սիրելի ընկերուհիները կը շարունակեն իրանց բարեգործական տուրքը։ Հանգիստ եմ որ Ղարաքիլիսի միւս կանայքն էլ կամաց կամաց կը մանանան մեզ և գործին աւելի այժ և յաջողութիւն կը տան։

Մուտք 1880 թ-ի յունվարի մէկից մինչեւ Ներկայ 1881 թ-ի յունվարի 1-ը անգամական տուրքերից գոյացել է 66 ր. 40 կ.։ վճռուած քաղաքագլխներից, մատնագործից և քանանոցներից ստացել է արդէնդ 2 ր. 20 կ.։ Դուէտ է առացվել Ալէքսանդրապոլցի մի պարոնից 40 կ.։ Ընթացիկ բոլոր տարեկան մուտքը կանէ 69 բուբլի։ Ես ինքս. մնացած է արդեօդ 8 Ղարաքիլիսեցի գաւառական պետական պարտքերի, հողագնիչների և այլ հարկատուութեանց վրա 8 ր. 60 կոպէկ։

Ցախքը գուրս գալով մուտքից կը մնայ 60 ր.—40 կ. Այս մնացած գումարից 30 բուբլին տրուած է տոկոսով, իսկ 30 ր. 40 կ. մնում է գանձարանում ընկերութեանս—Երջանկելով իմ հանգաստ հաշիւ, ցանկանում եմ երկու խօսք էլ աւելացնել։ Ընկերութիւնը ի նկատի ունենալով իր նոր կազմված և անկար այժը, հարկաւոր համարեց առաջին տարին պահել միայն մի որպէս գրուհի։ Բայց այսուհետև՝ երբ միայն մեր բարեսիրտ ընկերուհիք չը հետանային այս մեր խնդրից, ամենայն տարի կարող են պահել առանձին հինգ որպէսգրուհի։—Առաջին տարին շատ տարի տեսանենք գործին մեր քոյրիկները, այս տարի տեսանենք։

Փեփրոնիա Տէր-Մկրտիչեանցկանց

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

«Молва» լրագիրը լսել է որ ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստր Սարսուխովի հրաժարականից յետոյ այդ պաշտօնի ամենահաւանական կանդիդատը լինելու է բարոն Նիկոլայ։ Այդ պաշտօնեան մի ժամանակ ուսումնարանական շրջանի հոգաբարձուի պաշտօն էր վարում Կովկասում։ Նա խիստ կլասիկական ուսման պաշտպան է և հակառակորդ է իւսատասանի փոքր ապրուստներով մայրենի լեզուի գպրոցների մէջ մացնելուն։ «Молва» լրագրի լուրը հաստատելի չէ, որովհետև գպրոցական գործին կենդանագոյ գարկ տալուց յետոյ։ Հազիւ քէ կառավարութիւնը կուզենայ կրկին վերադառնալ կանոնագրի սխալանքին, որ իր կատարեալ հետեւանքներն ունեցաւ։ Իւսատասանի ամրոցի ուսման կազմակերպութեան վրա։ Իսկ բարոն Նիկոլայ յայտնի է որպէս հետեւող Տոլստոյի ուղղութեան, և գուցէ կը գնդապետի էլ այդ վերջինին հին ուղղութեան մէջ։ Կովկասեցիները շատ լաւ են յիշում թէ ինչպէս էր Ներգործում բարոն Նիկոլայ մեր գպրոցների վրա, թէ ինչպէս նա մեր հայրենասիրական և անշահախնդիր էր հասցրել նա մեր գպրոցները։ Եւ ոչ քէ միայն նամովնա։ խնդացի կառավարութեան ժամանակին, այլ մինչեւ անգամ Նէվրէրովի ժամանակին մեր գպրոցները կրկին չտեղ առան։ Նէվրէրովը էլ բարոն Նիկոլայից յետոյ մեզ առաջադէմ և ազատամիտ մարդ երեցաւ։

—